

Indholdsfortegnelse

Pædagogisk læreplan for Dagtilbud Hasle 2016 - 2017.....	2
Pædagogisk læreplan.....	2
Sociale kompetencer.....	3
Læringsforståelse	20
Børn med særlige behov – Rummelighed og Inklusion	22
Strategi	22
Børnemiljøet.....	23
Indsatsområde beskrevet ud fra ROYE-modellen (sEYOR).....	24
Indsatsområde evalueret fra ROYE-modellen (EYOR).....	25

Pædagogisk læreplan for Dagtilbud Hasle 2016 - 2017

Pædagogisk læreplan

Ifølge Dagtilbudslovens § 8 skal alle dagtilbud udarbejde en pædagogisk læreplan. Den pædagogiske læreplan skal beskrive dagtilbuddets mål for børnenes læring inden for følgende temaer:

- 1) Alsidig personlig udvikling
- 2) Sociale kompetencer
- 3) Sproglig udvikling
- 4) Krop og bevægelse
- 5) Naturen og naturfænomener
- 6) Kulturelle udtryksformer og værdier.

Det er et lovkrav, at den pædagogiske læreplan skal beskrive relevante pædagogiske metoder og aktiviteter, der iværksættes for at nå målene, og ligeledes hvordan læreplanen evalueres.

I vores pædagogiske læreplan har vi valgt at bruge ROYE-modellen som grundskitse i beskrivelsen af temaerne. Læringsmålene og -tegnene / -indikatorerne i læreplanen er sammenfaldende med de pædagogiske læringsmål og -indikatorer, der er formuleret i Aarhus kommunes materiale omkring arbejdet med Status- og Udviklingssamtalerne (SUS). Dagtilbuddet inddrager SUS materialet som et af redskaberne til at vurdere barnets trivsel, udvikling og læring.

Børn med særlige behov er beskrevet i vores LUP del I, og afsnittet er indsat her i LUP – Pædagogiske Læreplaner
Børnemiljøet skal ifølge Dagtilbudsloven tænkes ind i den pædagogiske læreplan. Hvordan vi har valgt at gøre dette, beskrives i et selvstændigt afsnit efter præsentationen af de 6 læreplanstemaer. Vi beskriver ligeledes dokumentations- og evalueringsindsatsen samlet i et afsnit for sig selv for at undgå for mange gentagelser.

Læreplanen er bygget op som følger. Først præsenteres mål, indikatorer og ydelser for alle læreplanens temaer differentieret i fht. 3 aldersgrupper: det 9 – 14 mdr. gamle barn, det 3-årige barn og det 6-årige barn. Dernæst beskrives vores tanker omkring vores pædagogiske arbejde med børnemiljøet; og sidst beskriver vi, hvordan vi rammesætter, processtyrer og evaluerer vores pædagogiske indsatser.

Sociale kompetencer

Barnet øver sig i sociale kompetencer, når det kommunikerer og færdes i et samspil med andre, og det øger hele tiden sine evner til at samarbejde, lege og håndtere sociale spilleregler. Barnet opbygger og styrker sine sociale kompetencer i samspil med andre, når det udforsker fællesskabet. Barnet tilegner sig spilleregler for samvær, lege og aktiviteter og er selv med til at skabe reglerne som en del af samværet. I venskaber mærker barnet, hvad det betyder at være sammen med andre, og barnet lærer at tage et socialt ansvar. For at gøre sig forståelig i sociale sammenhænge benytter barnet sig både af kropssprog og det talte sprog. Identitet og sociale kompetencer bliver skabt, når barnet er i sociale sammenhænge, hvor det kan spejle sig, efterligne andre samt modtage og give respons i forhold til andre mennesker.

Pædagogiske læringsmål Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Effekt Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved, at barnet...	Ydelser I arbejdet for at nå læringsmålene gør vi bl.a. følgende i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
Tilknytning og adskillelse	<ul style="list-style-type: none"> - Vinker, smiler eller græder, når forældrene kommer og går - Vil sidde på skødet, trøstes eller putte sig ind til - Forlader og vender tilbage til kendte voksne med jævne mellemrum 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi har en tryk og struktureret begyndelsesperiode med en voksen tæt på. - Vi hjælper med at få sagt farvel til mor og far og trøster, når det er svært. - Vi respekterer og anerkender alle følelser.
At indgå i fællesskaber	<ul style="list-style-type: none"> - Kigger på det, som andre kigger på, og det de gør - Efterligner andres handlinger - Tager initiativ til kontakt med andre 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi hjælper børn til at få øje på hinanden. - Vi viser børn, hvordan man på gode måder kan tage kontakt til hinanden. - Vi skaber en overskuelig, struktureret og forudsigelig hverdag, således at der skabes overskud hos det lille barn til at deltage i fællesskaber
At kommunikere med følelser	<ul style="list-style-type: none"> - Giver respons med forskellige ansigtsudtryk - Giver respons med forskellige kropsholdninger og bevægelser - Giver respons med lyde, latter eller gråd over for andre 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi ser og spejler med krop og sprog børnenes følelsesudtryk over for barnet. - Vi er nærværende og giver os god tid til at lytte og se, hvad barnet udtrykker. - Vi "oversætter" andre børn og voksnes adfærd og udtryk, så den bagvedliggende følelse og intention bliver tydelig

Det 3-årige barn		
At etablere venskaber	<ul style="list-style-type: none"> - Smiler ved synet af bestemte børn - Spørger bestemte børn, om de vil deltage - Hjælper, opsøger, roser, efterligner, trøster og taler om bestemte børn gentagne gange 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi anerkender og understøtter venskaber ved at skabe plads og rum til leg og samvær. - Vi sætter børn sammen i samme gruppe over tid, så der er mulighed for at venskaber kan opstå. - Vi sætter bestemte børn sammen ved aktiviteter, så de får mulighed for og fred til måske at "opdage" hinanden
At indgå i fællesskabets sociale regler	<ul style="list-style-type: none"> - Udtrykker ønske om at være med i fællesskabet på trods af uenigheder - Overholder aftaler og regler i adfærd, leg og spil - Fortæller andre, hvad de må og ikke må 	<ul style="list-style-type: none"> - I store og små grupper lærer vi børnene regler for samvær og kontakt. - Vi viser børnene, hvordan de kan handle respektfuldt over for andre. - Vi spiller spil, leger og laver andre aktiviteter, hvor spilleregler skal læres og overholdes – og hjælper, når det er svært
At kommunikere med følelser	<ul style="list-style-type: none"> - Fortæller, morer sig og udtrykker sin ked-af-det-hed, vrede eller angst med tale- og kropssprog - Giver respons på ængstelse og glæde - Viser insisterende, hvad det har lyst til 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi ser og spejler med krop og sprog børnenes følelsesudtryk over for barnet. - Vi er nærværende og giver os god tid til at lytte og se, hvad barnet udtrykker. - Vi "oversætter" andre børn og voksnes adfærd og udtryk, så den bagvedliggende følelse og intention bliver tydelig.
Det 6-årige barn		
At etablere og fastholde venskaber	<ul style="list-style-type: none"> - Tager kontakt til andre børn og opfordrer til at lege, snakke og være sammen - Fortæller positivt om andre børn og bruger begrebet "ven" 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi anerkender og understøtter venskaber ved at skabe plads og rum til leg og samvær. - Vi sætter børn sammen i samme gruppe over tid, så der er mulighed for at venskaber kan opstå.

	<ul style="list-style-type: none"> - Hjælper, er loyal, trøster og genetablerer venskaber 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi sætter bestemte børn sammen ved aktiviteter, så de får mulighed for og fred til måske at "opdage" hinanden. - Vi taler med børnene om begrebet "ven" og strategier til at værne om venskaber. -
At indgå i samspil med andre	<ul style="list-style-type: none"> - Snakker med andre om sine tanker og følelser - Lytter, fortæller, svarer og spørger og deltager i samtaler - Udtrykker tolerance og accept over for andre 	<ul style="list-style-type: none"> - I store og små grupper lærer vi børnene regler for samvær og kontakt. - Vi viser børnene, hvordan de kan handle respektfuldt over for andre. - Vi spiller spil, leger og laver andre aktiviteter, hvor spilleregler skal læres og overholdes – og hjælper, når det er svært. - Vi tager initiativ til dialoger om tanker og følelser. - Vi rammesætter samtaler mellem børn med tydelig styring mht. samtalerollerne: f.eks. at lytte og fortælle; at spørge og at svare.
At handle i sociale fællesskaber	<ul style="list-style-type: none"> - Samarbejder, søger fælles løsninger og indgår kompromisser - Fortæller om at aftaler, regler i lege og spil skal overholdes, og gør det selv - Forhindrer, at andre udelukkes fra fællesskabet 	<ul style="list-style-type: none"> - I store og små grupper lærer vi børnene regler for samvær og kontakt. - Vi viser børnene, hvordan de kan handle respektfuldt over for andre. - Vi spiller spil, leger og laver andre aktiviteter, hvor spilleregler skal læres og overholdes – og hjælper, når det er svært. - Vi sætter rammen for aktiviteter og samvær, hvor alle må være med. - Vi hjælper børn med gode strategier til at invitere sig selv ind i aktiviteter og fællesskaber

Sproglig udvikling

Et veludviklet og nuanceret sprog er en vigtig kompetence, som støtter barnet i at udtrykke sine behov, tanker og følelser og samtidig giver det mulighed for at deltage og få indflydelse i de sammenhænge, det deltager i.

Når barnet kommunikerer med lyd, mimik og ord, er det typisk i kontakt med andre, og det gør sproget til en vigtig del af de sociale kompetencer.

Sproget styrker barnets evne til at tænke abstrakt. Barnet tænker og regulerer sin adfærd ved hjælp af sprog, og det udvikler et bevidst forhold til sin omverden.

Sproget er med til at sætte viden i system og medvirker samtidig til at skabe grundlag for erkendelser og overvejelser.

Udgangspunktet for det meningsfulde sprog er til stede, når barnet er bevidst om et emne eller en genstand og kan kommunikere denne bevidsthed i de situationer, hvor f.eks. genstanden er ude af syne.

Pædagogiske læringsmål Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Effekt Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved at barnet...	Ydelser I arbejdet for at nå læringsmålene vil vi bl.a. i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
At etablere sproglig kontakt	<ul style="list-style-type: none"> - Peger, rækker ud og skubber hen til - Ler, klapper, siger lyde og enkelte ord - Giver og tager genstande 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi tager kontakt til barnet med både krop og sprog og sætter ligeledes ord på andre børn og voksnes handlinger.. - Vi er bevidste om kropssprogets betydning. - Vi sætter sprog på barnets initiativer i kontakten til andre børn og voksne samt i de fysiske handlinger, der foretages.
At kommunikere med kendte andre	<ul style="list-style-type: none"> - Er i dialog med andre med lyde og ord - Bevæger hovedet ved et "ja" eller "nej" - Giver respons på kropsudtryk og stemmens betoning 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi arbejder med børn i mindre grupper, fordi der i den lille gruppe er mere tid og plads til det enkelte barn. - Vi er bevidste om at reducere unødvendig støj, så der er ro til at lytte til og fortælle med krop og sprog.
At håndtere sprogets form	<ul style="list-style-type: none"> - Siger korte, ens, sammenhængende lyde og enkelte ord - Efterligner sprogmelodien i det, han/hun hører - Giver respons på typiske ord og udtryk fra hverdagens rutiner 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi leger med sprogets lyde og form: Vi læser, synger, danser, hopper og trommer. - Vi bruger de samme ord hver dag til samme rutiner.

Det 3-årige barn		
At etablere sproglig kontakt	<ul style="list-style-type: none"> - Søger øjenkontakt og siger noget - Anvender og leger med lyde, ord og remser i samværet med andre - Giver respons på det, som andre siger og gør - Fortæller om sine oplevelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi tager kontakt til barnet med både krop og sprog og sætter ligeledes ord på andre børns og voksnes handlinger. - Vi er bevidste om kropssprogets betydning. - Vi sætter sprog på barnets initiativer i kontakten til andre børn og voksne samt i de fysiske handlinger, der foretages. - Vi arbejder med at skabe relationer, hvor sproget kan få en fremtrædende betydning, og vi arbejder med at vise, hvordan sproget kan anvendes i relationer.
At kommunikere med sin omverden	<ul style="list-style-type: none"> - Anvender og leger med lyde, ord og remser i samværet med andre - Giver respons på det, som andre siger og gør - Fortæller om sine oplevelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi læser højt og fortæller historier i små og store grupper. - Vi griber ind og hjælper med sprog i situationer, hvor mangel på ord kan blive til konflikt. - Vi holder samlinger, hvor børn får mulighed for at udvikle forskellige samtalekompetencer: At fortælle, at lytte, at spørge, at svare, at vente på tur.
At forstå sprogets regler	<ul style="list-style-type: none"> - Siger sætninger med mindst 3 – 4 ord - Skriver sit "navn" – leger, at det skriver - Bruger sproglige korrekte endelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi læser bøger, synger, spiller teater, lærer rim og remser og leger med sproget og dets former på andre måder - Vi taler om sprog – f.eks. når vi læser højt. - Vi er interesserede i det, børnene "skriver" og vil gerne læse det – eller have det læst højt.

Det 6-årige barn		
At forstå og bruge sproget situations-uafhængigt	<ul style="list-style-type: none"> - Svarer meningsfuldt på spørgsmål om, "hvordan", "hvorfor", "hvem" og "hvad". - Genfortæller om en hændelse og fortæller om noget, som kan eller skal finde sted. - Siger lange komplekse sætninger med "fordi" og "som". 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi taler med børnene om det, der er sket, og det, der senere skal ske. - Vi stiller opklarende spørgsmål, når barnet udtrykker sig uklart. - Vi lader børnene fortælle.
At kommunikere med sin omverden	<ul style="list-style-type: none"> - Fortæller sine oplevelser sammenhængende - Håndterer problemer og konflikter ved hjælp af sproget - Snakker om og kan benytte forskellige teknologier 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi læser højt og fortæller historier i små og store grupper. - Vi griber ind og hjælper med sprog i situationer, hvor mangel på ord kan blive til konflikt. <p>Vi holder samlinger, hvor børn får mulighed for at udvikle forskellige samtalekompetencer: At fortælle, at lytte, at spørge, at svare, at vente på tur.</p>
At eksperimentere med skriftsproget	<ul style="list-style-type: none"> - Benytter ord, tal og bogstaver i leg. - Tolker, hvad logoer og skilte symboliserer - Genkender de fleste bogstaver og skriver enkelte ord 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi opfordrer børnene til at skrive, og vi læser, hvad de har skrevet. - Vi sørger for at have mange bøger af høj sproglig og indholdsmæssig kvalitet i dagtilbuddets afdelinger. - Vi læser højt og giver plads til dialogen om det læste.

Kulturelle udtryksformer og værdier

Når vi siger kultur, tænker vi på to former for kultur.

Den ene form handler om måder at være sammen- og udtrykke sig på, om relationer og kulturelle processer:

- Vores hverdagsliv i dagtilbuddets afdelinger, de relationer der udspiller sig deri – vores traditioner, samværsform og demokratiske dannelse.

Den anden form for kultur er det børnekulturelle kulturbegreb, som vi deler op i tre underformer:

- Kultur af børn – er den uformelle kultur, som børn selv skaber indbyrdes via deres egne kulturelle udtryk: fx fortællinger, lege, cirkus, teater, værkstedsproduktioner, kropslige udtryk mm..
- Kultur for børn – er den kultur voksne skaber og præsenterer for børn. Denne kultur kan være demokratisk- og dannelsesorienteret: fx bøger, teater, film, traditioner, regler, omgangsformer mm.
- Kultur med børn – er det børn og voksne gør sammen, når de sammen gør brug af forskellige kulturredskaber og – udtryksformer. Initiativer bliver til på baggrund af børnenes/de voksnes ideer.

Pædagogiske læringsmål	Effekt	Ydelser
Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved, at barnet...	I arbejdet for at nå læringsmålene, gør vi bl.a. følgende i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
At deltage i kulturelle aktiviteter	<ul style="list-style-type: none"> - Griber ud, kigger og peger ved højtlesning - Bevæger kroppen til musik og sange - Ser efter og efterligner andre børns og voksnes lyde og bevægelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi læser, synger, hopper og danser - Vi spiller teater - Vi tager ud og oplever omverden - Vi markerer og fejrer mærkedage og højtider (fødselsdag, jul, fastelavn mm.)
Det 3-årige barn		
At være kreativ	<ul style="list-style-type: none"> - Eksperimenterer med materialer - Finder på nye og anderledes måder at lege, danse, synge og tegne på - Undersøger det, der er anderledes 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi bruger konstruktionslegetøj, f.eks. lego og geomac - Vi laver forskellige kreative aktiviteter, hvor vi præsenterer forskellige materialetyper og teknikker - Børnene har adgang til mange forskellige materialer

<p>At være opmærksom på egen kultur</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Leger med oplevelser fra de nære omgivelser - Klæder sig ud og leger at være en anden - Kigger fokuseret på andres påklædning, sprog og adfærd 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi understøtter børnenes egne ideer - Vi skaber rum til børnenes egne lege og produktion - Vi tager på ture forskellige steder hen for at udvide omverdenserfaringerne
<p>At deltage i kulturelle fællesskaber</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Er aktiv med krop og sprog i dramalege - Udvikler og fastholder regler sammen med andre i hverdagens struktur, spil og leg, samtale og samvær - Deltager i sanglege med mimik og fagter 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi spiller teater, leger sanglege og spiller spil. - Vi markerer og fejrer mærkedage og højtider.
<p>Det 6-årige barn</p>		
<p>At være kreativ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Deltager og skaber rolle og regellege med forskellige temaer og udtryksformer - Fortæller om følelser og idéer, som udløses i mødet med forskellige kulturelle udtryk - Fortæller historier, former i ler, tegner, synger, danser, klæder sig ud og kombinerer nogle af disse 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi bruger konstruktionslegetøj, f.eks. lego og geomac - Vi laver forskellige kreative aktiviteter, hvor vi præsenterer forskellige materialetyper og teknikker - Børnene har adgang til mange forskellige materialer
<p>At forstå egen og andres kulturer</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Leger rolle- og andre børnelege - Fortæller om forskellige kulturer og traditioner: hjem, institution og medier - Begrunder sin interesse i at deltage i kulturelle aktiviteter - Overlevere traditioner, regler, lege videre til de yngre børn 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi tager på ture forskellige steder hen. - Vi inddrager børnenes baggrunde i forhold til at fortælle om forskellige kulturer og traditioner - Vi lærer børnene en masse sange, spil og lege - Vi skaber rum til børnenes egne udfoldelser

Dagtilbud Hasle

<p>At forstå etiske og moralske dilemmaer</p>	<ul style="list-style-type: none">- Begrunder med ord og viser med adfærd en optagethed af etiske dilemmaer- Spørger og reflekterer over livet og døden- I tale og leg forholder sig til, og skelner mellem, godt og ondt, mellem rigtigt og forkert, og mellem sandhed og løgn	<ul style="list-style-type: none">- Vi læser bøger og taler om rigtig og forkert, godt og ondt, sandhed og løgn.- Vi taler om de store spørgsmål i livet- Vi lærer dem, at mennesker har forskellige perspektiver – og at en sag altid kan forstås på flere måder.- Vi øver demokratiske spilleregler fx din tur/min tur, dit synspunkt/mit synspunkt.
---	---	---

Alsidig personlig udvikling

Barnet er på vej til at udvikle en begyndende identitet: " Hvem er jeg – og hvad kan jeg?" Det undersøger nysgerrigt, hvad der sker omkring det, og viser, at det vil ses som det menneske, det er. Barnets kompetencer aflæses som træk i personligheden og ses, når barnet bruger sin intuition og handler i forskellige sammenhænge. Barnets alsidige personlige udvikling er en dannelsesproces. I den identitetsdannelse, der udvikler barnet som individ og som en del af fællesskabet, hvori det øver sig i at forstå sig selv, er selvværd og empati nogle af grundstenene.] Barnet søger anerkendelse, spejler sig og tester sig selv i forhold til det, der er meningsfyldt for det. Barnet mærker, hvad det selv har lyst til, hvad det har godt af, og passer på sig selv og sin integritet.

Pædagogiske læringsmål Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Effekt Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved at barnet...	Ydelser I arbejdet for at nå læringsmålene gør vi bl.a. følgende i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
At have indlevelse i andre	<ul style="list-style-type: none"> - Gentager lyde, bevægelser og ansigtsudtryk efter andre - Smiler og siger lyde til eget spejlbillede - Bevæger sig mod eller rækker ud efter andre 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi hjælper børnene med at forstå og tolke situationer, opfordrer f.eks. børnene til at se på hinandens udtryk. - Vi sætter ord på det, vi selv, og andre, gør og føler.
At tage initiativ	<ul style="list-style-type: none"> - Tager øjenkontakt - Reagerer på kontakt - Rækker ud med hænderne 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi ser, – og vi viser, vi ser, - børns initiativer, også de stille og forsigtige – og næsten usynlige initiativer. F.eks. "Du kigger på koppen, er du mon tørstig?"
At være psykisk robust	<ul style="list-style-type: none"> - Kigger, rækker ud, skubber væk ved nye stimuli - Forsøger sig frem gentagne gange - Kravler eller "rumper sig" ud i nye omgivelser 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi anerkender børns "nej" og "ja" og barnet skal lære at anerkende de voksnes "ja" og "nej" - Vi guider til selvstændighed, så børnene selv kan opnå det, de gerne vil, f.eks. "prøv at se, om du ikke selv kan nå". - Opmuntrer, når noget er svært.
Det 3-årige barn		
At have indlevelse i andre	<ul style="list-style-type: none"> - Smiler, når andre smiler - Trøster dem, som er kede af det, og smiler, når andre er glade - Kalder på andre, for at de kan se, høre eller være med 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi hjælper børnene med at forstå og tolke situationer, opfordrer f.eks. børnene til at se på hinandens udtryk. - Vi sætter ord på det, vi selv og andre gør og føler.

At handle selvstændigt	<ul style="list-style-type: none"> - Uopfordret spørger til andre - Uopfordret udtrykker, hvad det vil og kan - Uopfordret hjælper og støtter andre 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi opfordrer børn til selv at sætte lege i gang og selv spørge, om de må være med i en leg. - Vi lader børnene selv prøve at løse uoverensstemmelser. - Vi giver ansvar til børnene, f.eks. lader vi dem tørre borde af eller giver dem lov til selv at gå ind fra legepladsen.
At være psykisk robust	<ul style="list-style-type: none"> - Bevæger sig fra noget kendt til noget ukendt - Viser med krop og sprog, hvad det vil - Kan trøstes og falde til ro 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi lærer børnene at holde fast i det, de gerne vil. - Vi opfordrer børnene til at lege det, de har lyst til, og ikke blot gå med i en leg, f. eks. fordi et andet barn vil bestemme, at det skal være sådan. - Vi voksne er tydelige i, hvad vi vil og ikke vil, fordi vi er rollemodeller for børnene.
Det 6-årige barn		
At have indlevelse i andre	<ul style="list-style-type: none"> - Udtaler og viser forståelse for andres adfærd og meninger - Udsætter egne behov til fordel for andres og tilbyder andre sin hjælp - Opfordrer og inviterer andre til at være med i det sociale fællesskab 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi lærer dem, at der altid er flere perspektiver på en sag. - Vi opfordrer dem til at hjælpe hinanden og viser, at vi værdsætter det. - Vi hjælper dem med at udvikle legen, så nye deltagere kan være med; og vi hjælper nye deltagere med at bidrage konstruktivt til en igangværende leg.
At tage vare på egen personlig integritet	<ul style="list-style-type: none"> - Fortæller, hvad det vil være med til og ikke med til - Kræver sin ret til at beskæftige sig med det, som det selv har valgt - Argumenterer for at blive lyttet til og forstået 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi voksne er tydelige i, hvad vi vil og ikke vil, fordi vi er rollemodeller for børnene. - Vi lærer børnene at holde fast i det, de gerne vil. - Vi opfordrer børnene til at lege det, de har lyst til, og ikke blot gå med i en leg, f. eks. fordi et andet barn vil bestemme, at det skal være sådan.

Dagtilbud Hasle

<p>At være psykisk robust</p>	<ul style="list-style-type: none">- Viser mod ved at tage nye initiativer og forsøger sig med at indgå i ukendte relationer og aktiviteter- Giver udtryk for sine følelser og meninger og forsvarer og står ved dem- Håndterer andre børns udfordringer og afvisninger	<ul style="list-style-type: none">- Vi voksne er rollemodeller og viser dem, at uenighed ikke behøver at skade relationen.- Vi opfordrer dem til at sige, hvad de mener, og anerkender deres meninger, – også når vi voksne er uenige i indholdet.
-------------------------------	--	---

Krop og bevægelse

Børnene lærer gennem deres kropslige-sanselige tilgang til verden og øver sig hele tiden på at mestre kroppen.

Motorik og sanser gør det muligt for barnet at kommunikere og at tilegne sig erfaring og viden, som danner fundament for både trivsel, læring og udvikling.

Barnet lærer og udvikler sig i særlig grad på det sansemotoriske område, når det er fysisk aktivt og opmærksomt øver sig i at koordinere sine bevægelser.

Ligeledes udvikles de følelsesmæssige og erkendelsesmæssige processer, når barnet er aktivt, og skaber grundlaget for at være sund og robust.

Pædagogiske læringsmål Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Effekt Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved at barnet...	Ydelser I arbejdet for at nå læringsmålene gør vi bl.a. følgende i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
At deltage i hverdagsrutiner	<ul style="list-style-type: none"> - Bevæger kroppen i overensstemmelse med det, som finder sted. - Smiler eller græder ved kendte lyde, dufte og kropssprog. - Kluk-ler ved overraskelser. Udtrykker protestlyde ved afvisning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi leger sang og bevægelseslege. - Vi går på legepladsen oftest muligt. - Vi prioriterer tiden til, at børnene selv gør tingene, (selv tager det tøj på, de kan; løfter numsen ved bleskift osv.).
At anvende sanserne	<ul style="list-style-type: none"> - Ler, når kroppen bevæges. - Give respons på syns-, høre-, lugte-, føle- og smagsindtryk med lyde og mimik. - Griner ved kropslig kontakt. Græder ved kropslig belastning. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi stimulerer børnenes sanser ved at give dem erfaringer med forskellige stimuli: Nogle gange synger vi stille – og nogle gange højt. Nogle gange er maden kold, nogle gange er den varm. Nogle gange bevæger vi os langsomt og nogle gange hurtigt.
At anvende kroppens grundbevægelser	<ul style="list-style-type: none"> - Sidder uden støtte og tager fra med hænderne, når han/hun vælter til side. - Kravler, skubber sig af sted, går med støtte fra genstande, vogn eller en hånd. - Står på begge ben og bærer sin egen vægt. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi leger sang- og bevægelseslege. - Vi går på legepladsen. - Vi prioriterer tiden til, at børnene selv gør tingene, (selv tager det tøj på, de kan; løfter numsen ved bleskift osv.).

Det 3-årige barn		
At blive selvhjulpnen i hverdagen	<ul style="list-style-type: none"> - Klarer af- og påklædning. - Vasker hænder og hjælper til med at børste tænder. - Tager initiativ til at gå på toilet. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi hjælper børnene til at blive selvhjulpne f.eks. selv at tage tøj på, selv hælde vand op, selv gå på wc, finde og nå de ting på hylder, som de har brug for, og rydde op efter sig. Vi guider dem og lærer dem de delkompetencer, opgaven kræver.
At være kropsbevidst	<ul style="list-style-type: none"> - Bevæger kroppen i overensstemmelse med konkrete udfordringer. - Er stille for at koncentrere sig om at benytte sanserne. - Efterligner andres bevægelser med kroppen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi leger sanglege, tik lege, fælles lege, stopdans, stoledans, flaskehalsen .m. fl.. - Vi arbejder med finmotorik med aktiviteter som perler på snor, klippe, tegne, male, klistre, lave puslespil, lyne lynlåse, knappe knapper, sy og mange flere finmotoriske øvelser. - Vi øver grovmotorik ved at lave forhindringsbaner på stuen, fællesrum og på legeplads. - Vi laver øvelser, hvor kroppen er helt stille og afslappet.
At være rutineret med sine grundbevægelser	<ul style="list-style-type: none"> - Går, løber, hopper, kravler, slår kolbøtter, kaster, griber sikkert. - Balancerer på ét ben og skifter mellem højre og venstre ben. - Cykler, løber eller går over en længere distance uden at give op, 	
Det 6-årige barn		
At være selvhjulpnen i hverdagen	<ul style="list-style-type: none"> - Klarer af- og påklædning samt toiletbesøg. - Tager passende tøj på i forhold til årstiden og vejret. - Hjælper til med praktiske gøremål. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi hjælper børnene til at blive selvhjulpne f.eks. selv at tage tøj på, selv hælde vand op, selv gå på wc, finde og nå de ting på hylder, som de har brug for, og rydde op efter sig. Vi guider dem og lærer dem de delkompetencer, opgaven kræver. -

Dagtilbud Hasle

At være kropsbevidst	<ul style="list-style-type: none">- Handler kropsligt i overensstemmelse med sproglige opfordringer.- Beskriver de kropslige fornemmelser af glæde, frygt, vrede, smerte og ked-af-det-hed.- Fortæller om og beskriver sin krop og alle sine sanser.	<ul style="list-style-type: none">- Vi snakker med børnene om følelser, og om hvor og hvordan det mærkes i kroppen.- Vi leger sanglege, tik lege, fælles lege, stopdans, stoledans, flaskehalsen... m. fl..- Vi arbejder med finmotorik med aktiviteter som perler på snor, klippe, tegne, male, klistre, lave puslespil, lyne lynlåse, knappe knapper, sy og mange flere finmotoriske øvelser.- Vi øver grovmotorik ved at lave forhindringsbaner på stuen, fællesrum og på legeplads.- Vi laver øvelser, hvor kroppen er helt stille og afslappet.
At mestre koordineringen af grundbevægelserne	<ul style="list-style-type: none">- Mestrer to eller flere forskellige bevægelser samtidigt.- Veksler mellem at være i ro og i bevægelse.- Udholder og overvinder længerevarende fysiske udfordringer.	

Natur og naturfænomener

Barnets oplevelser og undersøgelser i naturen er domineret af leg, kropslighed og sanselighed. Når barnet observerer og eksperimenterer i naturen får det nogle afgørende eksistentielle erfaringer om liv og død, og det får indsigt i menneskets afhængighed af naturen og dens skrøbelighed. Når barnet lærer de skiftende årstider og ser på dyr og planter, oplever barnet, hvordan naturen og dens cyklus fungerer. Ved at sanse og at være i naturen erfarer barnet naturens storhed, og hvordan naturen opretholder sig selv. Disse oplevelser skaber grundlag for barnets udvikling af æstetiske kompetencer.

Pædagogiske læringsmål Målet er, at barnet udvikler en begyndende kompetence til:	Effekt Målene kan registreres på flere måder, bl.a. ved at barnet...	Ydelser I arbejdet for at nå læringsmålene gør vi bl.a. følgende i den pædagogiske praksis:
9 – 14 måneders barnet		
At modtage og sanse naturoplevelser	<ul style="list-style-type: none"> - Retter sine øjne og vender sin krop mod lyde og fænomener i naturen. - Smiler og rækker armene frem. Græder og tager hænderne op foran ansigtet. - Ser, lytter, dufter, smager og rører. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi går ud i forskellig slags vejr og mærker og oplever solen, luften, regnen, blæsevejret og sneen.
Det 3-årige barn		
At have glæde ved oplevelser i naturen	<ul style="list-style-type: none"> - Løber, hopper, ler og snakker i og om naturen. - Udtrykker begejstring ved at se dyrespor og bosteder for dyr. - Bygger og leger med naturmaterialer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi kigger på, samler og undersøger forskellige dyr og planter. - Vi laver bål, og vi leger med sand, vand, mudder og strandting. - Vi tager på tur i nær området, til stranden og i skoven og kigger efter planter, dyr og tegn på dyr.
At have kendskab til dyr, planter og materialer i naturen	<ul style="list-style-type: none"> - Kigger i bøger om dyr og planter og snakker om, hvad der sker. - Viser med sin adfærd respekt for dyr og planter. - Sætter navne eller begreber på nogle dyr, planter og naturfænomener. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi har i alle dagtilbuddets afdelinger gode bøger om dyr, planter og naturfænomener.

<p>At være nysgerrig over for naturen og dens fænomener</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Spørger til regn, sne, ild, sol, måne og stjerner. - Spørger til dyrenes adfærd og bolig. - Flytter ting i naturen og iagttager dyr og deres adfærd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi kigger på, samler og undersøger forskellige dyr og planter. - Vi laver bål, og vi leger med sand, vand, mudder og strandting. - Vi tager til stranden og i skoven og kigger efter planter, dyr og tegn på dyr.
<p>Det 6-årige barn</p>		
<p>At eksperimentere med naturens materialer</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Afprøver og udvider sine grænser. - Afprøver, hvad naturens materialer kan holde til. - Omtaler og benytter kategorier som vægt, form, længde og antal, når barnet undersøger og reflekterer over naturens materialer. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi samler og undersøger forskellige dyr og planter. - Vi indsamler forskellige materialer fra naturen til konstruktioner, collager og andet.
<p>At have indsigt i dyrs og planter livsbetingelser</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Undersøger og spørger til dyrs og planter livsbetingelser. - Fortæller om dyrs levesteder og levemåder. - Fortæller om tegn på døgnets og årstidernes skiftet. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi sår forskellige frø. - Vi læser bøger, som omhandler naturen og naturfænomener. - Vi lærer børnene navne på dyr og planter og kategorier i naturen.
<p>At efterleve adfærdsreglerne i naturen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rydder op, fjerner affald og passer på dyrs og planter liv og betingelser. - Spørger til, hvad der er spiseligt, giftigt, sundt, usundt, i orden og ikke i orden. - Tilpasser sin adfærd efter gældende normer og regler. 	<ul style="list-style-type: none"> - Vi taler med børnene om planternes anvendelse og viser dem, hvad man kan: Vi spiser forskellige bær og frugter, som vi samler i naturen. Vi sår f. eks. karse, putter bølgeblade i salaten og laver æblegrød. - Vi lærer børnene at værne om miljøet f. eks. ved at huske at slukke for lyset, lukke for vandet og ikke smide affald i naturen, men samle sit affald op og tage det med hjem eller smide det i skraldespanden.

Læringsforståelse

Læring og udvikling forstår vi som en vedvarende dynamisk dannelsesproces og tilegnelse af kompetencer med fokus på "det hele menneske". Den lærende skaber, som en aktiv part, sin egen læring alene og i relationer med andre. Læring hos barnet er præget af spontanitet og lyst og foregår alle steder og til alle tider. Barnet lærer på mange forskellige måder og ud fra forskellige forudsætninger. Det indebærer, at pædagogen må forholde sig reflekterende til barnets læring, trivsel og udvikling gennem en pædagogisk tilrettelagt hverdag.

Dagtilbuddets læringsforståelse er funderet i NUZO – nærmeste udviklingszone, - de tre læringsrum og en anerkendende og forstående tilgang til barnet. Dagtilbuddets Læringshjul beskriver den proces.

De tre læringsrum:

- I Pædagog/barn relationen gives barnet passende udfordringer, der målrettet understøtter dets trivsel, læring og udvikling. Pædagogen er visende – går forrest.
Pædagogen anerkender barnet for det, det kan, giver det tid til at øve sig og øger barnets glæde ved at lære. Pædagogen opfordrer barnet til at prøve, fordi barnet lærer mest ved at prøve selv. Pædagogen har ansvaret for aktivitetens form og indhold.
- I barn/pædagog relationen gives barnet mulighed og rum til at prøve og øve. Gennem mange gentagelser internaliseres det nye, og barnet mestrer efterhånden det nye. Pædagogen inviteres gerne ind i det rum og guider og støtter barnet i det, det selv vil. Begge er ansvarlige for aktivitetens udvikling men pædagogen er støttende – ved barnets side.
- I barn/barn relationen iagttager pædagogen barnet der, hvor det er i sin udvikling. Pædagogen reflekterer over iagttagelserne, der bruges til at understøtte nye udfordringer for barnet. Pædagogen er iagttagende og bagved.

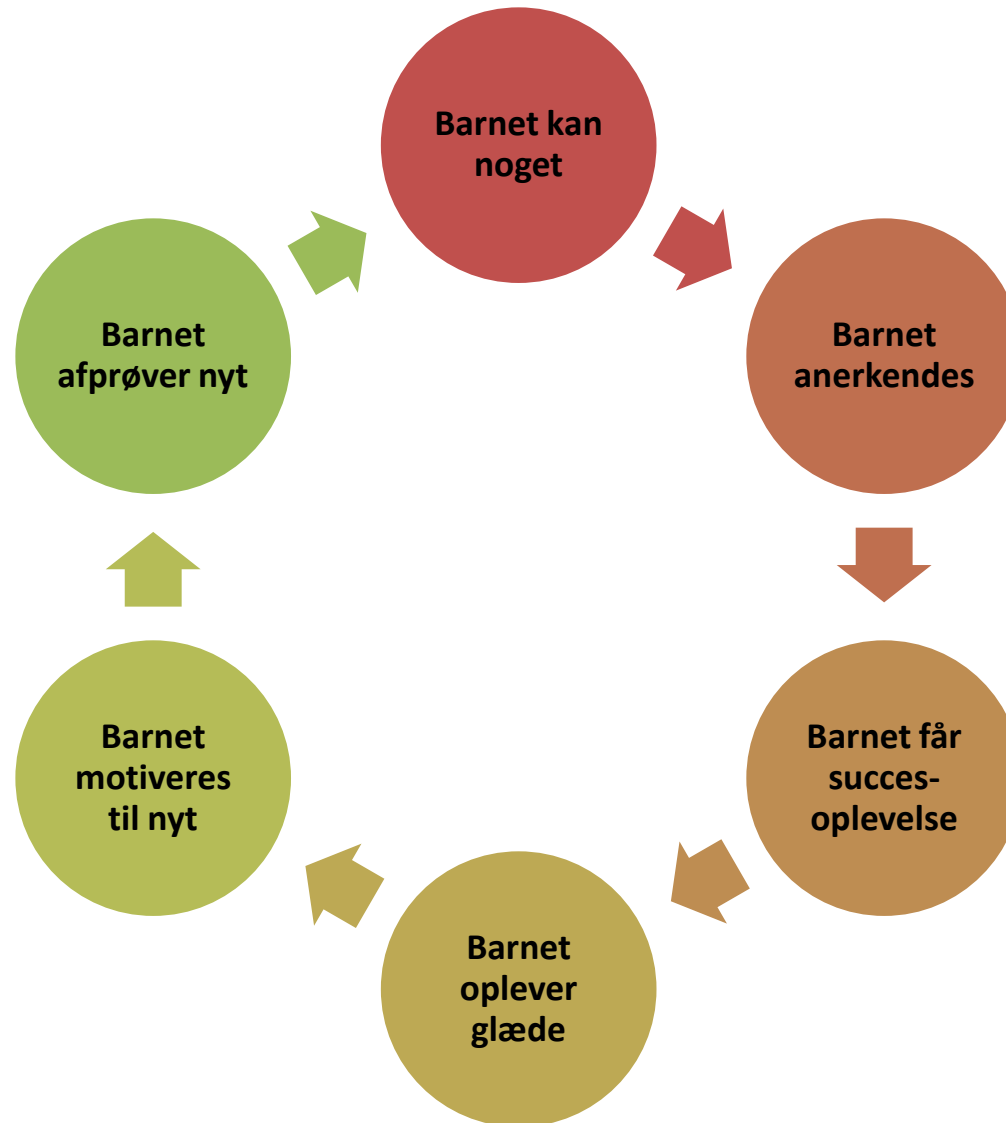
Anerkendende og forstående tilgang

En anerkendende og forstående tilgang fordrer, at pædagogen tillægger relationen og tilknytningen til barnet en afgørende betydning. Det er i denne relation, at pædagogen giver barnet oplevelsen af at blive set og hørt med den egenværdi, som barnet besidder. Det er pædagogens opgave at støtte op og bidrage anerkendende i forhold til barnets initiativer.

Et tæt samarbejde og dialog mellem forældre og personale er forudsætningen for barnets muligheder for trivsel, læring og udvikling.

Dagtilbuddets læringshjul.

Børn med særlige behov – Rummelighed og Inklusion

For rummelighed har Byrådet vedtaget følgende mål

Magistratsafdelingen for Børn og Unge skal arbejde for at udvikle alle børns og unges respekt og ansvar for sig selv og andre, herunder evnen til at rumme forskellighed og mangfoldighed, samt indgå i forpligtende fællesskaber

Strategi for rummelighed er

Børn og unge respekterer deres medmennesker og tager personligt ansvar. De indgår i forpligtende fællesskaber, begår sig i forskellighed og mangfoldighed, og deltager aktivt i samfundet som demokratiske medborgere.

Strategi

Rummelighed betyder, at der både mentalt og fysisk skal være plads til alle børn og unge.

ALLE børn skal i vores dagtilbud opleve at deltage i forpligtende og berigende fællesskaber, hvor de oplever at kunne rummes af andre og samtidig udvikler evnen til selv at rumme. Det gælder på tværs af køn, alder, kultur, etnicitet og forudsætninger, da vi mener, at vi alle bliver beriget af tilstedeværelsen af forskellighed. Rummelighed opstår, når man er sammen med nogen, som ikke ligner én selv, og oplever, at man alligevel – eller måske netop derfor - kan en masse sammen.

I børnehøjde handler rummelighed ikke blot om, at "få lov at være", – men "at være med", at være inkluderet i fællesskabet. Alle børn har brug for oplevelsen af at være deltager i, og bidrage til, fællesskabet. Det enkelte barns trivsel og muligheder for at være med i hverdagslivet i institutionen knytter sig i høj grad til fællesskabets måder at fungere på.

I Dagtilbud Hasle har vi fokus på børns relationer, deres venskaber og fællesskaber, – også når vi arbejder med børn med særlige behov. Netop når et barn har et særligt behov, er der brug for at forstå og arbejde med, hvad der sker i mellem børnene. Hvis et barn skal undgå eksklusion og forblive inkluderet i fællesskabet, er det vigtigt, at vi har øje for både barnets særlige behov og forudsætninger, og for hvilke muligheder vi kan skabe for gode måder "at være med" på.

Børn med særlige behov er alle de børn, der i kortere eller længere perioder har behov for en særlig tilrettelagt pædagogisk indsats, for at de kan trives og udvikle deres kompetencer, samt flg.

- Børn der har et særligt behov for støtte til at udvikle deres dansk sproglige kompetencer.
- Socialt udsatte børn.
- Børn med funktionsnedsættelser.

Vores opgave er at sikre, at alle børn i dagtilbuddet har de bedst mulige vilkår for trivsel og udvikling. Vi har derfor en særlig opgave i at handle kompetent, når vi møder et barn med særlige behov. Vi møder barnet med en særlig tilrettelagt pædagogisk og differentieret indsats, hvor pædagogen har udarbejdet en individuel beskrivelse af barnets ressourcer, relationer og behov. Forældre og eventuelle andre samarbejdspartnere inddrages i et tæt, forpligtende og anerkendende samarbejde om opgavefordelingen i forhold til at støtte barnets trivsel, læring og udvikling.

Dagtilbud Hasle

Børnemiljøet

Børnemiljøet er på dagsordenen i Dagtilbud Hasle – hver dag. Vi prioriterer at skabe nogle gode rammer for udvikling både fysisk, psykisk og æstetisk. Børnemiljøet er en del af vores læreplan, og indgår i vores mål. Børnemiljøet dokumenteres og evalueres enten løbende i forbindelse med dokumentation og evaluering af indsatsområder eller årligt på anden vis i de enkelte afdelinger.

Mål:

- at børn i dagtilbud skal have et **fysisk, psykisk og æstetisk** børnemiljø, der fremmer deres trivsel, udvikling og læring.
- at børnemiljøet vurderes, og at vi i vurderingen inkluderer et børneperspektiv, dvs. at børnenes synspunkter, under hensyntagen til alder/modenhed, medregnes, når børnemiljøet vurderes.
- at arbejdet med børnemiljøet integreres i de pædagogiske aktiviteter
- at børnemiljøet i højere grad skal ses som en aktiv læringsressource, der inddrages i arbejdet med at opfylde læringsmålene gennem arbejdet med de pædagogiske læreplanstemaer og dagtilbuddets indsatsområder

Ydelse:

- Vi tænker børnemiljøet ind, når vi planlægger, udfører og evaluerer pædagogiske aktiviteter.
eller
- Vi tænker børnemiljøet ind i alle sammenhænge og evaluerer det selvstændigt en gang årlig.

Planlægning af indsatser, processtyring og evaluering

Til at understøtte vores pædagogiske indsatser har vi udarbejdet 2 ROYE-inspirerede arbejdsredskaber. Et til at rammesætte forberedelse og processtyring af vores indsatser; og et til evaluering af indsatser. Disse ROYE-redskaber bruges både overordnet til at beskrive dagtilbuddets fælles indsatsområder og til at beskrive lokale indsatser i afdelingerne. I vores ROYE-redskab er indbygget et fokus på læreplanstemaerne og børnemiljøvurderinger, så disse evalueres i sammenhæng med evaluering af indsatser.

Indsatsområde beskrevet ud fra ROYE-modellen (sEYOR)

Status/sammenhæng
Baggrund for tiltaget: Hvorfor? Hvad oplever vi nu? Hvad er det, vi gerne vil ændre?
Effekt
Mål Hvad ønsker vi at opnå? Hvad er vores mål - vores vision?
Indikatorer/tegn Hvad skal vi se for at vide, vi er på vej mod vores mål? (Tegnene udtrykker visionen gennem en række billeder fra praksis).
Evaluering Hvilke evalueringsformer vil vi bruge? Hvad skal være vores evalueringsgrundlag? Hvordan vil vi dokumentere og registrere undervejs?
Ydelser Hvilke planlagte handlinger vil vi foretage os, som skal bringe os i retning af visionen?
Organisation Over hvor lang tid strækker tiltaget sig? Hvem gør hvad, hvornår, i forhold til tiltag? Hvem gør hvad, hvornår, – og i hvilke fora ift. evaluering – både løbende og i slutningen? (Registrering, vurdering og planlægning af næste skridt).
Ressourcer Har vi interne kompetencer/ressourcer? Skal nogen på kursus? Skal der bruges ekstern assistance? Er der ekstra rum, vi ønsker at disponere over? Hvad "koster" tiltagene – kr./øre og personlige kompetencer? Hvad skal købes – og for hvor mange kroner? Skal nogen bruge ekstra timer?
Læreplanstemaer (evt.) Hvilke læreplanstemaer inddrages i aktiviteten? Hvordan?
Børnemiljø (evt.) Hvilke dele af børnemiljøet skal vi have fokus på? Hvordan?

Indsatsområde evalueret fra ROYE-modellen (EYOR)

Effekt
Mål og tegn Hvilke tegn så vi? Så vi andre tegn? Nåede vi (i retning af) vores mål?
Evaluering Virkede vores evalueringsredskaber? Fik vi registreret det, vi ønskede, undervejs? Noget vi skal ændre / være opmærksomme på?
Ydelser
Gjorde vi det, vi havde planlagt? Hvorfor – hvorfor ikke? Gjorde vi noget andet – noget mere, som var godt – i fht. vores mål?
Organisation
Hvordan virkede vores organisering? Er der ting, som haltede ved organiseringen, som vi skal være opmærksomme på næste gang / videre i forløbet?
Ressourcer
Var der noget, vi ikke havde været opmærksomme på?
Læreplanstemaer (evt.)
Hvilke læreplanstemaer blev inddraget i aktiviteten? Hvordan?
Børnemiljø (evt.)
Hvilke dele af børnemiljøet skal vi have fokus på? Hvordan?
Sammenfattende evaluering og næste skridt (eller vigtigt til næste gang 😊)